

Annete arendamisest

Laura Piperal, 12.01.2020.

Ajaloos on olnud mitmeid andekusteoreetilisi käsitlusi. Francis Galton (1869) ja Charles Spearman (2004) on defineerinud andekust kui midagi, mis on pärilik ja kaasasündinud ning mida ei ole võimalik arendada. Howard Gardner (1997) ja Julian Stanley (2005) leidsid, et andekus avaneb kindlas kontekstis või valdkonnas. Samuti on avaldatud, et andekus on sotsiaalsest ja kultuurilisest kontekstist sõltuv konstruktsioon, n-ö silt, mida teatud oludes ja kontekstis inimesele külge pannakse (Borland, 1997, 2005; Cigman, 2006; Kaufman & Sternberg, 2008; Mazzoli Smith & Campbell, 2012). Minule sümpatiseerib ka Kanada psühholoog Gagne (2004) lähenemine, mille kohaselt on andekus arenguline protsess ja talendiks kujunemisel on oluline roll nii isiksuseomadustel ja eneseregulatsioonioskustel, keskkonnal (sinna alla lähevad nii miljö, kodu, kool kui kaaslased) ning juhusel. Renzulli (2011) kolme ringi kontseptsioon kujutab mudelit, mille kolm komponenti, olles üksteisega seoses ja kõik võrdselt olulised. Nendeks komponentideks on: keskmisest kõrgemad võimed; pühendumus tööle ning loomingulisus.

Kuidas aga märgata andekat õpilast? Roeper (2011) kirjeldab andekate õpilaste üldisi karakteristikuid: huvi eksistentsiaalsete probleemide vastu, soov jõuda asjade olemuseni, tugev emotsionaalne kujutlusvõime, originaalsus, mittekonventsionaalsus, paremad metakognitiivsed ja eneseregulatsiooni oskused. Eesti haridussüsteemis nähakse andekat õpilast ennekõike kui haridusliku erivajadusega õpilast. Sageli võivad sellised lapsed hoopis märkamatuks jääda nende käitumisprobleemide tõttu. Tihti arvatakse, et andekad lapsed ja noored ei vaja tuge, kuid nii see ei ole. Kool mängib olulist rolli andekate märkamisel ja nende arengupotentsiaali toetamisel. Andekate märkamisel saab olulist infot lapsevanematelt, aineõpetajatelt, klassijuhatajatelt, tugispetsialistidelt. Tähtis on erinevate osapoolte omavaheline koostöö. Selleks, et andekas õpilane ei õpiks alla oma võimete, peab kool olema valmis kohandama ja individualiseerima õpet. Individuaalsete õppekavade koostamine, õppe diferentseerimine ja aktseleerimine, õppegruppide loomine vastavalt tasemele ning ka klassi vahele jätmine - need on mõned võimalused, kuidas saab õpetaja toetada ja arendada andekat õpilast. Kuna Eestis puudub andekate õpilaste arendamise terviklik süsteem, siis on tihti probleemiks pedagoogide vähesed teadmised andekate õpilaste

kohta ning seega on raskendatud õppe organiseerimine, lisaks diferentseeritud õppematerjalide olemasolu ja kättesaadavus ning puuduvad ressursid tööks andekatega (Põlda & Aava, 2016).

Andekas õpilane saab areneda talendiks, kui teda toetatakse, antakse stimuleerivaid ülesandeid, harjutamise teel, mis peab sisaldama: spetsiifilist eesmärki, järjest raskemate ülesannete lahendamist, kohese tagasiside saamist oma tulemuste kohta. Kuidas näevad aga andekust lapsed ise? Põlda & Aava uurimuses (2016) selgus, et lapsed konstrueerisid andekust koostöö olulisuse kaudu, sealjuures kirjeldasid vanemad koostöö takistusi. Kõige enam ootavad lapsed, et neid ei eristataks liialt eakaaslastest, et kool ja vanemad toetaksid ja annaksid aega vabaks tegevuseks ja arenguks.

Allikad:

- Aava, K., Põlda, H. (2016). Andekuse kui haridusliku erivajaduse tähenduse konstrueerimine Eesti muutunud õpikäsituse kontekstis. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 4(2), 2016, 89–117
- Borland, J. (1997). The construct of giftedness. Peabody Journal of Education, 72, 6–20
- Kaufmann, S., & Sternberg, R. (2008). Conceptions of giftedness. In S. I. Pfeiffer (Ed.), Handbook of Giftedness in Children (pp. 71–93). New York: Springer
- Sepp, V. (2010) Andekusest ja andekatest lastest.